

Császi Irén

Búcsúztató

(Elhangzott dr. Csiffáryné dr. Schwalm Edit, néprajzkutatónak, a Dobó István Vármúzeum egykori igazgató-helyettesének temetésén 2023.03.17-én)

Tisztelt gyászoló család, rokonok, kollégák, ismerősök, tanítványok! Tisztelgő gyászolók!

Megrendüléssel búcsúzunk Dr. Csiffáryné. dr. Schwalm Edit néprajzkutató-muzeológustól az egri Dobó István Vármúzeum, a Heves Megyei Múzeumi szervezet nyugalmazott múzeumigazgató-helyettesétől, a Palócföld és a magyar népviselet elismert kutatójától.

„Ha a föld Isten kalapja, Hazánk bokréta rajta” idézem Petőfi Sándor szívmengető gondolatait a magyar nemzetről, a bokréta éke a lakodalmi kalapnak, Edit ebbe a magyarságot jelképező legszebb bokrétába tette bele Egertől, a Palócföldön át Erdélyig tartó népviseleti, szőttes és hímzés kutatásait, a palóc népművészetet, az ünnepi és köznapi népi táplálkozást, a Heves megyei summáshagyományokat, a naptári ünnepek és jeles napok szokásait. E bokrétába tette szívét, lelkét, hogy ráébredsen bennünket, „ez innen van honunkból”, ezek a mi kincseink, adjuk tovább őket, hiszen ezt tette folyamatosan ő is, kutatót, tanított, s példát adott.

Mi vezethette erre a pályára? Kik voltak hatással rá?

Élete Dévaványán kezdődött, bábszínész és művelődési ház vezető édesapjától az irodalmi vénát, könyvelő édesanyjától a precízséget, és a múlt örökségének megbecsülését kapta. A gyomai mézeskalácsos, cukrászmester dédnagyapja iránti tisztelt, nagy múltú iparos hagyatéka is hatással lehetett pályaválasztására. A szeghalmi gimnázium után, 1965–1970 között a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem néprajz és magyar szakos hallgatója lett. Egyetemi tanárától, az iskolateremtő Gunda Béla professzortól, az elméleti tájékozottságot és a korszerű terepkutatás gyakorlatát kapta. A néprajzi kutatómunkát szülőföldjén, a békési Sárrét falvaiban kezdte, és első publikációi az itteni népszokásokat dolgozták föl, de leírta dédnagyapja mézeskalácsos műhelyét is. Pár éve a család által őrzött dokumentumokat, a mézeskalácsos eszközöket a gyomai Szent Antal népháznak ajándékozta.

1970-ben az etnográfusi és magyar szakos tanári képzettséggel, Bakó Ferenc múzeumigazgató hívására Egerben telepedett le, a Dobó István Vármúzeum néprajzos muzeológusa lett. Itt találta meg élete párját Csiffáry Gergely történevszt. Ezen az első munkahelyén dolgozott hűségesen végig: 1989-től osztályvezetőként, 1993-tól tudományos titkárként, 1997-től pedig megyei múzeumigazgató-helyettesként. Intézményünkben 2007-ben vonult nyugdíjba. Múzeumunkban

hosszú ideig egyedül látta el a néprajzos-muzeológusi feladatokat, tudományos kutatómunkája mellett több ezer darab tárggyal gyarapította a múzeum néprajzi gyűjteményét, tájházakat, s számos sikeres időszakos és vándorkiállítást rendezett. Kiállításai a magyar népművészet hírnevét öregbítette a hazai és külföldi múzeumokban, közművelődési intézményekben. Aktívan végezte a gyűjteményi munkát a néprajzi műtárgyállomány raktártereinek tematikus kialakítását, rendezését, több ízben koordinálta a költöztetést. Edit izzig-vérig muzeológus volt.

Mi, akik vele együtt dolgoztunk, elődeink örökségét tisztelő, segítőkész, jóindulatú, kedves, ugyanakkor – ami a szívében az a száján – gondolatait őszintén kifejező kollégaként emlékezünk rá. Emlékszem milyen nagy örömmel vezetett be bennünket a múzeum világába, s vitt magával kedves adatközlőihöz. Mikófalván, Kisanánán, Átányban, Noszvajon, Parádon, Boldogon a mai napig hirdeti a tájház és a kiállítás a település és a régió gazdag örökségét, a gyűjtő elhivatottságát. Néprajzi tájkonferenciák szervezésével és az ott elhangzott előadások közreadásával segítette a megye kistájainak alaposabb megismertetését. A Berze Nagy János Néprajzi és Nyelvjárásai pályázatok bírálójaként serkentette a középiskolás és felnőtt korosztály amatőr gyűjtőit a helyi értékek feltárására.

Tudományos tevékenységére jellemző volt az alaposág, pontosság, a nagy felkészültség. Részt vett a Visonta kutatásban és a nagyszabású palóc etnikai csoport komplex vizsgálatában. A négy kötetes monográfia egyik kiemelkedő tanulmánya A palócok táplálkozása fejezet, de ez volt a témája az 1984-ben megvédett egyetemi doktori disszertációjának is. Feltárt adatai gazdagon sorakoznak a rendszerezett adattári dobozokban. Az 1980-as években kezdte meg a hímzések, szöttesek és népviseletek kutatását. Az Agria múzeumi évkönyvek hasábjain feldolgozta Szegedy-Maszák Györgyné Holló Valéria országos jelentőségű gyűjteményéből az erdélyi és dunántúli régi stílusú hímzéseket, a kalotaszegi férfi viseleteket, az egri szűrszabók, szűcsök és csizmadiák tevékenységét. Ő írta a Heves megye népművészete c. kötet három alapvető fejezetét: Pásztorfaragások, Szöttesek, hímzések, Viselet címmel. Férjével Csiffáry Gergellyel közös munkaként jelent meg a Parádot bemutató kötet, de teljes publikációinak a száma megközelíti a 150 tételt.

Mit tett még a magyar nemzet bokrétájába Edit? Az élő népművészet ágait.

Aktívan segítette a Heves Megyei Népművészeti Egyesület, a Hevesi Népművészeti és Háziipari Szövetkezet és a megyében működő szakkörök alkotóinak továbbképzését. Rendszeresen részt vett a szakmai zsűri munkájában, a díszítőművészeti alkotótáborok tematikájának a kialakításában, gazdagon illusztrált előadásokat tartott, kiállításokat rendezett és nyitott meg. Az eredeti múzeumi darabok bemutatásával az új tárgyak tervezését segítette elő. Neki köszönhető, hogy Heves megyében országosan is kiemelkedő eredmények születtek a tradicionális népművészet, népviselet megújítása és mai alkalmazása területén.

Beletette a bokrétába az utánpótlást. Múzeumi munkája mellett 1979-től 2008-ig néprajzot oktatott az Eszterházy Károly Főiskola különböző tanszékein, speciálkollégiumot vezetett, előadásokat, szemináriumokat tartott, az iskolai honismereti munkát különféle módszertani írásaival is segítette. Önálló kutatásokra serkentette hallgatóit, a tematikus tantermi óráihoz szemléltetésként rendszeresen bemutatta a múzeumi tárgyakat, e mellett fontosnak tartotta a szakmai tanulmányutakat, tanulmányi kirándulásokat. Tanítványai alapos szakmai, módszertani ismeretekkel felvértezve ma az ország számos múzeumában, közművelődési, oktatási intézményekben, kutatóhelyeken végzik munkájukat.

Országosan kiemelkedő honismereti és népművészeti munkája alapján Ortutay Gyula emlékérem, Honismereti Emlékérem, Bél Mátyás Emlékérem, Király Zsiga díj, Dobó István Emlékérem elismerésekben részesült, 1995-ben megkapta a múzeumi szakterület miniszteri kitüntetését, a Móra Ferenc díjat, munkahelyétől pedig 2008-ban a Dobó István Emlékérmet.

E sokrétű tevékenység mellett gyermekeiért, férjéért, szüleiért, unokáiért mindent megtevő családanya volt.

Kedves Edit!

„A legszebb emlékműved embertársaid szívében áll.” (Albert Schweitzer)

A Dobó István Vármúzeum egykori és jelenlegi munkatársaival mindannyian jó szívvel gondolunk Rád, mosolyoddal együtt őrzünk magunkban. Hálával, köszönettel, tisztelettel és szeretettel adjuk tovább az újabb generációknak tudásod!

Sík Sándor: Áldott, aki előre néz versének gondolatával búcsúzom:

„Eredj, és tárt szívvel fogadd,

Amit diktál a pillanat.

Cselekedd, ami rajtad áll,

Nincsen halál.”

Isten Veled! Nyugodj békében!

Császi Irén
néprajzkutató, főmuzeológus